

складався з 16 кімнат, і музейна колегія широко розгорнула науково-дослідницьку і експозиційну діяльність.

Археологічний відділ нараховував 1339 експонатів, відділ етнографії - 592, церковний - 192. В бібліотеці було 19799 книг видань XVI - XIX ст. українською, російською та іноземними мовами. У фондах зберігалось 810 фотографій і негативів. До цього часу музей зібрав багату нумізматичну колекцію - 3817 одиниць.

В 1930 р. музей був переведений в спеціально обладнане приміщення в колишній Олександрівській церкві в центрі міста.

Сумський музей було засновано в липні 1921 р. Створений як художньо-історичний, музей від самого початку мав у своєму зібранні експонати як художнього, так і історико-краєзнавчого профілів. Першим директором музею став художник, поет і громадський діяч Н.Х.Онацький.

15 березня 1939 р. Сумський облвиконком ухвалив рішення про створення на базі Сумського художнього-історичного музею двох музейних закладів - художнього і краєзнавчого.

Музеї були важливим краєзнавчим осередком, у яких зосереджувалися значні наукові сили. Вони плідно вивчали археологічні старожитності регіону, займалися охороною пам'яток старовини. І тому вивчення історії музейної справи є актуальним і в наш час.

ДО БІОГРАФІЇ БУЛАТОВИЧА: МАЛОВІДОМІ СТОРИНКИ

Доп. -Рибалко В.А.студ.гр. М-42.

Наук. кер. - асп. Дегтярьов С.І.

Серед яскравих особистостей, що залишили слід в історії географічних відкриттів, Олександр Булатовичу належить особливе місце. Талановитий орограф, картограф і етнограф, блискучий наїзник і фехтувальник, вправний

дипломат, мандрівник, теолог-схимник - такою постає ця неординарна людина.

Народився Булатович Олександр Ксаверійович 26.IX(9.X).1870 р. у селі Луциківка Лебединського повіту Харківської губернії (нині Білопільський район Сумської обл.).

Його батько - генерал-майор Ксаверій Вікентійович Булатович, що вийшов з потомствених дворян Гродненської губернії і помер близько 1873 р., залишивши молоду вдову, Євгенію Андріївну, із трьома дітьми.

Дитячі роки Олександра Ксаверійовича й двох його сестер пройшли в багатому маєтку с Луциківка. В 1884 р. Євгенія Андріївна переїхала з дітьми в Петербург. О.К.Булатович, якому йшов тоді 14-й рік, став відвідувати підготовчі класи Олександрівського ліцею.

Успішно здавши вступні іспити, А.К.Булатович був прийнятий до ліцею. Єдина невдача, як це не дивно, спіткала його на екзамені з географії: йому ледь вдалося домогтися прохідного бала. Надалі - аж до закінчення ліцею він навчався відмінно, переходячи з нагородами із класу в клас. О.К.Булатович одержав гуманітарну освіту, що не перешкодило йому надалі, як доводять проведені ним геодезичні й картографічні зйомки, виявити себе і як здатного математика.

На сьогодні дуже цікавими видаються його географічні відкриття на африканському континенті.

29 жовтня 1896 року Булатович відправляється в Африку. За час цього походу йому вдалося зробити спостереження долин рік Гудер, Гибье, Баро, перетнути західну границю Абіссинії. Добутку більше докладних досліджень заважали воєнні дії. Булатович на свій страх і ризик виїжджав у небезпечні райони разом з геодезичними приладами, наносив на карту ті природні об'єкти, які встигав. Перший раз він захворів на малярію. Долина ріки Баро вперше була нанесена на карту світу. По поверненню в Ентото він просить у імператора Менелика II дозволу відправитися в складі військового походу в країну Бени Шенгул, але одержує

відмову. Замість цього Менелик пропонує Булатовичу відправитися... на сафарі! 13 лютого Булатович відправляється в Леку полловати на слонів. Сафарі триває 29 днів. Булатович особисто «уклав» трьох слонів, ставши першим росіянином-мисливцем в Африці...

В 1897 році він пише звіт «Від Ентото до ріки Баро», виступає з ним на засіданні Російського Географічного Товариства, видає окремою книжкою. Йому присвоєно звання поручика й нагороджено орденом св.Анни 3-го ступеня. Починає підготовку до другої експедиції в Ефіопію. Шлях звичний - Париж, Марсель, Джибуті, Харар, Ентото, куди він прибуває 15 вересня 1897 р. У цей час імператор Менелик веде військові дії по трьох основних напрямках - на Бени Шенгул, на маленькі держави долин Собата й Блакитного Ніла, на Кафу (Каффу) і далі на південь, до озера Рудольфа. Саме останній напрямок вибирає Булатович щоб розгадати загадку, що тривожила географів: куди тече ріка Омо? Упадає вона в Ніл або в озеро Рудольфа? І де перебуває вододіл рік, що впадають в Індійський океан й у Середземне море?

27 грудня Булатович відправляється в шлях з Аддіс-Абеби. Перетинає територію Кафи, недавно підлеглої Ефіопії, у глибині якої ніхто не бував. Доки ефіопи воюють, Булатович робить небезпечні «екскурсії» у райони, де немудро нарватися на «партизанів». Відбуваються сутички, доводиться тікати від погонь, пробиратися поодиночі із шашкою наголо через непролазні хащі. Двічі Булатович чудом уникає загибелі: один раз - від руки людини, інший раз - від бивнів пораненого ним слона.

Олександр Ксаверійович залишив вагомий слід на географічній карті Ефіопії. Заслуга О.К.Булатовича полягає в тому, що він уперше наніс на карту значну частину річкової системи південного заходу Абіссинського нагір'я, описав її і вказав джерела багатьох рік.

Булатович перейшов уперше через північні відроги хребта між ріками Умоме й Дидесса ще 16 листопада 1896 р., а потім перетнув ці гори в різних напрямках, визначивши

астрономічно ряд пунктів, зробив маршрутну зйомку, що дало можливість скласти першу докладну карту цієї великої й майже незвіданої області. Його спостереження й карта довели, що названий хребет служить вододілом між басейнами Ніла й оз.Рудольф, а північні відроги утворюють вододіли рік Дидесси, Габи, Баро та ін. О.К.Булатович відкрив кілька нових гірських вершин й уточнив місце розташування інших, помилково визначених Д.Смітом. Таким чином, дослідивши ніким не описаний район, що розташовується між 7° пн. ш. й оз.Рудольф і між ріками Омо й Нилом, А.К.Булатович зробив великий внесок у фізичну географію південно-західної частини Ефіопії; крім того, ним були зібрані коштовні дані для характеристики клімату зазначеного району, причому він *«простежив вертикальну зональність клімату й зміну кліматичних зон залежно від висоти рельєфу»*.

Олександр Булатович ще двічі побував в Ефіопії. В 1906 році він пішов у відставку, в 1907 - прийняв схиму під ім'ям Антонія й відбув у Грецію, в Афонський монастир. Пізніше переїздить в Луциківку, де у спорудженій ним келії вночі Булатовича було вбито грабіжниками.

До останнього часу про Булатовича майже нічого не знали, а зроблені ним відкриття й спостереження не одержали належної оцінки. Ми достовірно нічого не знаємо про останні 3-4 роки його життя, а обставини загибелі взагалі вкриті таємницею. Лише зараз до його постаті привертається все більша увага, вимальовується його образ, усе ясніше стає, яке велике було значення його подорожей і праць для науки.

Використана література

1. *Марченко В.* Про Булатовича О.К. // Сумська старовина. – 1999. – №№V-VI. – С. 58-64.

2. *Звагельський В.Б., Зюзько Т.А.* Булатович Олександр Ксаверійович // Сумщина в іменах. – Суми, 2003. – С.68.

3. *Баландинский Н.* Александр Ксаверьевич Булатович называет открытые им горы в Африке в честь императора Николая II. 1898 год // <http://www.fotookna.ru>

4. Александр Ксаверьевич Булатович // <http://www.geografia.ru/emp1.html>

5. Игумен Иларион. Священная тайна церкви // <http://www.krotov.info>

6. А.К. Булатович - гусар, землепроходец, схимник // <http://vostlit.narod.ru/Text/Dokumenty/Aethiopien/Bulatovich1/prcd.htm>

ОСВІТА НА СЛОБОЖАНЩИНІ У 17-18 СТОЛІТТІ

Доп. - Борщов Є.О., студ. гр. М-42.

Наук. кер. – асп. Дегтярьов С.І.

Слобідська Україна (Слобожанщина) – історично-географічна область у північно-східній частині України. Займала територію Харківської, Сумської, північ Донецької та Луганської областей, а також південно-східну частину Воронезької, південь Курської та більшість Білгородської областей РФ. У 17 сторіччі на Слобожанщині виникають монастирі (Дивногорський, Охтирський, Троїцький, Краснокутський, Козацький, Зміївський, Миколаївський та багато інших), у яких за сприянням братства розвивається освіта. Вже в 1675 році в Охтирці ми бачимо першу школу. Посада дяка при церкві була з'єднана з посадою шкільного учителя, бо ці школи засновувалися при церквах парафіянами, які самі й платили гроші пану директору, себто дякові. Ось через що школи і називали церковно-парафіяльними і разом з тим народними, бо їх утворював сам народ, котрий бажав “просвіти”, щоб боронити свою віру та національність. Цікаво те, що навіть панські піддані прохали обучати своїх дітей. З перепису Слобідських полків Хрущова 1732 р. відомо, що у чотирьох Слобідських полках вже на той час число шкіл було більш 124 (у Сумському, наприклад, було 47 шкіл, серед яких в самих Сумах було 5 шкіл, в яких 12 вчителів та їх помічників разом з старшими школярами рідною українською мовою